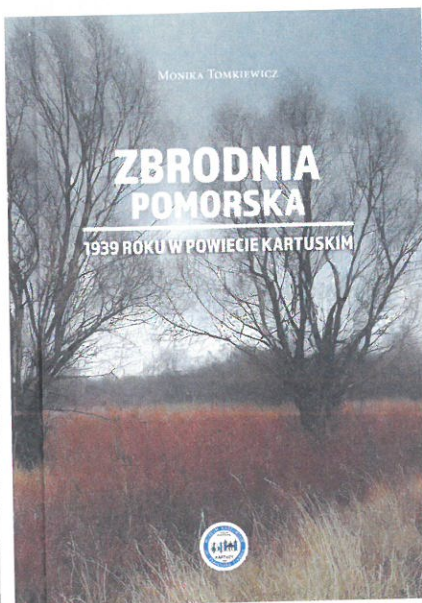

W mrokach niemieckiego okrucieństwa

Mimo iż od zakończenia drugiej wojny światowej minęło już bez mała 80 lat, wiele aspektów z dziejów ujarzmienia narodu polskiego i poddania go zbrodniczej woli *Herrenvolku* pozostaje wciąż niezbadanych i niewyjaśnionych. Stąd wszelkie próby podejmowane w celu znalezienia odpowiedzi na nurtujące pytania należy postrzegać w kategoriach komplementarnego dopełnienia bolesnych dziejów naszego narodu.

Ponad wszelką wątpliwość taką inicjatywę stanowi książka Moniki Tomkiewicz pt. „Zbrodnia pomorska 1939 roku w powiecie kartuskim” (Kartuzy 2024). Autorka zajmując się badaniem i dokumentowaniem dziejów najnowszych, głównie historii okupacyjnej na Pomorzu i Wileńszczyźnie, przedstawiła w swej pracy proces eksterminacji prowadzonej przez Niemców od września 1939 r. do pierwszych miesięcy 1940 r. na terenie powiatu kartuskiego w jego granicach z czasów II Rzeczypospolitej. Taki zakres chronologiczny wydaje się w pełni uzasadniony, albowiem właśnie w tym czasie dokonano największej i zmasowanej akcji eksterminacyjnej na Pomorzu przez oddziały SS, Wehrmachtu i Selbstschutzu. Na podstawie bogatych materiałów źródłowych z Oddziałowej Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w Gdańsku, Archiwum Instytutu Pamięci Narodowej, Zentrale Stelle der Landesjustizverwaltung zur Aufklärung Nationalsozialistischer Verbrechen i Bundesarchiv w Ludwigsburgu, a także innych dokumentów zgromadzonych bezpośrednio po wojnie przez sądy grodzkie i Okręgową Komisję Badania Zbrodni Hitler-

rowskich w Gdańsku udało się Monice Tomkiewicz udokumentować zbrodnie dokonane w 1939 r. przez niemieckich oprawców w osiemnastu miejscowościach ówczesnego powiatu kartuskiego. W każdym z tych przypadków – rozpatrywanych w porządku chronologicznym – autorka dość precyzyjnie opisuje okoliczności aresztowania konkretnej osoby lub osób, podając ich podstawowe dane biograficzne i miejsce zamieszkania, personalia i funkcje oprawców, a także sposób, w jaki zosta-

ło dokonane morderstwo. Dodatkowo zaś uwiarygodnieniem owych informacji jest dołączone faksymilie protokołu przesłuchania świadka z podaniem lokalizacji jego oryginału.

Niezależnie od tych szczegółowych informacji jednostkowych jeden z rozdziałów książki został poświęcony zbiorowemu procesowi likwidacji poszczególnych grup inteligencji z terenu analizowanego powiatu. Stąd obraz zbrodni dokonanej na duchowieństwie, na elitach politycznych i społecznych, na nauczycielach i na funkcjonariuszach służb mundurowych. Całość opracowania kończy zagadnienie związane z bilansem zbrodni w powiecie kartuskim w 1939 r., a także kwestia odpowiedzialności karnej jej sprawców, ponieważ większość tych spraw została objęta postępowaniem dochodzeniowym w Polsce i w Niemczech. Niemniej w jego wyniku nie udało się dotąd dokonać kompleksowego rozliczenia tej zbrodni, choć – jak słusznie podkreśla autorka – dotychczasowe i w dalszym ciągu kontynuowane badania prowadzą do „lepszego poznania, zrozumienia i usystematyzowania zagadnienia zbrodni pomorskiej 1939 r.”